

الگویی نوین برای ارزیابی میزان مشارکتی بودن طرح ها، نمونه: محله خوب بخت

ثمینه انصاری^۱، علیرضا عندلیب^۲

چکیده

با توجه به ساده‌انگاری و رواج اشتباه در استفاده از واژه‌ی مشارکتی بودن و ابهام ناشی از دامنه‌ی مفهومی گسترده‌ی آن، این مقاله به ایجاد چارچوبی جهت بررسی میزان مشارکتی بودن طرح‌های نوسازی بافت فرسوده می‌پردازد. بنابراین در ابتدا به طبقه‌بندی مشارکت بر مبنای نظریات نردبان‌های مشارکتی و مقایسه تطبیقی آنها در قالب جدول پرداخته و مؤلفه‌ها و ابزارهای مورد استفاده در هر یک را، جهت قابل استفاده شدن در ارزیابی میزان مشارکتی بودن مشخص می‌کند.

این مقاله به ارائه‌ی جدولی مطابق با منتخبی از نردبان‌های مشارکتی که تناسب مفهومی بیشتری با حوزه‌ی شهرسازی دارند می‌پردازد، که تبیین‌گر رابطه‌ی میان ابزارهای مشارکتی و سطوح مشارکت است. در این جدول، قلمروهای مشارکت (پله‌های نردبان‌های مشارکتی) در سطوح جدول، و روشها و ابزار مشارکت در ستون‌های جدول قرار گرفته‌اند و به هر پله ضریب اهمیت معینی، مطابق با نظریات نردبان‌های مشارکتی اختصاص یافته‌است. سپس بر اساس مراحل فرایند نوسازی^۱ LUDA، مرحله‌ای که هر یک از ابزار مشارکتی در آن استفاده شده، از طریق اختصاص رنگ و هاشور مورد تأکید قرار گرفته‌است. این جدول برای هر طرح به صورت جداگانه تهیه می‌شود و از طریق ادغام آن با جدول ضریب اهمیت سطوح مشارکت، چارچوبی جهت ارزیابی میزان مشارکتی بودن فرآیند نوسازی هر طرح ایجاد می‌نماید.

در پایان با بررسی تئوریک «طرح ویژه نوسازی محله شهید خوب بخت» و ابزارهای استفاده شده در طرح آن در هر یک از مراحل فرایند نوسازی، جدول مربوط به آن تدوین شده و میزان مشارکتی بودن طرح در تئوری، ۶۵/۴ درصد محاسبه شده است و بیشترین سطح مشارکت در این طرح، به ترتیب در مراحل برنامه‌ریزی، اجرا و چشم‌اندازسازی دیده می‌شود. هم‌چنین میزان مشارکتی نبودن یا مشارکت عوام فریبانه این طرح در تئوری، صفر درصد ارزیابی شده است.

واژه‌های کلیدی: فرآیند نوسازی، نوسازی مشارکتی، نردبان مشارکتی، طرح ویژه نوسازی

تاریخ دریافت: ۹۵/۰۱/۱۹

تاریخ پذیرش: ۹۵/۰۳/۱۵

شماره ۱-۶
بهار ۱۳۹۵
فصلنامه
علمی-پژوهشی

نقش
جهان

چارچوب ارزیابی میزان مشارکتی بودن طرح‌های نوسازی بافت فرسوده

۱. دانشجوی دکتری شهرسازی، گروه شهرسازی، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه هنر تهران. (نویسنده مسؤل) saminehansari@art.ac.ir
۲. دانشیار گروه شهرسازی، دانشکده هنر و معماری دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران. a.andalib@srbiau.ac.ir

۱. مقدمه

استفاده از کلمه مشارکتی در حوزه طرحهای شهرسازی خصوصاً در بخش نوسازی بافتهای فرسوده در دو دهه ی اخیر روند شتابانی داشته است؛ جمله عناوین رایج طرحهای نوسازی، پژوهشها، پایان نامهها، مقالات، مانند «نوسازی بافتهای فرسوده به صورت مشارکتی»، «رویکردهای مشارکتی مداخله در بافت فرسوده»، «مشارکتهای مردمی» میباشند که از طرفی با اوجگیری توجه به مسأله ی بافتهای فرسوده در ایران، و از طرف دیگر رواج اهمیت مفهوم مشارکت و جایگاه آن در رویکرد «شهر پایدار» در سطح بین المللی، مصادف و همراه بوده است. ولیکن این جا یک سؤال مطرح می شود. آیا رشد استفاده از این کلمه، بارشد مشارکت مردم در طرحهای نوسازی همراه بوده است؟ به نظر میرسد که در اکثر موارد خصوصاً در پروژههای نوسازی، کلمه مشارکتی بعنوان یک کلام زیبا به عنوان آنها اضافه شده و مفهومی صوری تلقی شده است؛ در هر صورت به نظر میرسد ابزار و معیار دقیقی برای ارزیابی میزان مشارکتی بودن طرح - چه پیش از اجرای طرح به صورت تخمین بر مبنای ساختار طرح، و چه پس از اجرا بر اساس نتایج تحقق یافته - وجود ندارد.

گسترده دگی دامنه ی مفهومی، ریشه داشتن در حوزههای متنوع اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، همچنین کیفی بودن مفهوم مشارکت، راه را برای دستیابی به اجماع نظری و معیارهای عملیاتی تحقق و سنجش آن دشوارتر ساخته است. از سوی دیگر این معیارهای ارزیابی باید با توجه به حوزههای که مشارکت در آن مطلوب می باشد تعریف شوند، این در حالی ست که مسأله ی نوسازی بافتهای فرسوده، خود حوزههای پیچیده و چندوجهی است که بخشهای فنی، قانونی، سیاسی، اجتماعی، اقتصادی را دربر گرفته است. نوسازی بافت فرسوده، باید متناسب با ماهیت مشکل و علل شکل گیری بافت فرسوده انجام گیرد؛ از این رو توجه به نوسازی بافت فرسوده به عنوان یک فرآیند مشارکتی که ساکنان را به صورت مداوم و فعال در همه مراحل آن درگیر و مسؤول نماید، ضروری است.

این مقاله از طریق ادغام سه متغیر، چارچوبی جهت ارزیابی میزان مشارکتی بودن این فرآیند ایجاد نموده است. این سه متغیر عبارتند از: سطوح مشارکت، اشکال (روشهای) مشارکتی و مراحل فرآیند نوسازی؛ که دو متغیر اول بر مبنای نظریات معطوف به نردبانهای مشارکتی شکل گرفته و متغیر سوم بر مبنای منطق گام به گام فرآیند نوزایی LUDA^۱ تعریف می شود. در پایان، طرح ویژه نوسازی محله ی شهید خوب بخت که به

عنوان نمونه اولیه برای نوسازی بافت فرسوده به صورت عمومی، توسط سازمان نوسازی شهر تهران صورت گرفته است؛ بر اساس این چارچوب ارزیابی می شود.

۲. مفهوم مشارکت و فرآیند مشارکتی

واژه مشارکت^۲ از حیث لغوی به معنای درگیری و تجمع برای منظور خاص می باشد. «... بنا به تعریف سازمان ملل متحد مشارکت عبارت است از دخالت دادن و درگیر کردن مردم در فرایندهای اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی که بر سرنوشت آنان اثر می گذارد...» در واقع مشارکت هنگامی تحقق می یابد که بی تفاوتی و بی مسؤولیتی جای خود را به احساس وابستگی، هم سرنوشتی و مسؤولیت پذیری بدهد. (Aeeni, 2008:2) «... درگیر شدن، یاری دادن و مسؤولیت، سه رکن اصلی مشارکت می باشند.» (Alavi Tabar, 2001:15) «مشارکت با موافقت فرق دارد، در موافقت، فرد موافق یاری ویژه ای نمی کند، بلکه تنها آن چه را که پیش رویش می گذارند، تصویب می کند... مشارکت چیزی بیش از گرفتن موافقت از یک جمع برای تصمیم از پیش گرفته شده است. فرآیند مشارکت یک داد و ستد اجتماعی دوسویه میان مردم است و نه روش قبولاندن اندیشه های مسؤولان بالادست. در واقع در مشارکت نقش اصلی با مشارکت کننده است که می کوشد تا توانایی های خویش را آشکار سازد. مفهوم فرآیند مشارکت را می توان به صورت «فرآیند نیرومندسازی» نیز عنوان نمود. این مفهوم بر سه ارزش بنیادی تأکید می نماید:

الف- سهیم نمودن مردم در قدرت و اختیار

ب- شرکت دادن مردم در نظارت بر سرنوشت خویش

ج- گشودن فرصت پیشرفت بر روی مردم به ویژه طبقات پایین جامعه» (Aeeni et al, 2008:3)

در همین ارتباط به عنوان مثال «نظریه ی میانجی گری ۲۰۰۴» در تحقیقی که به سفارش دفتر معاون نخست وزیر بریتانیا انجام شده مطرح گردیده است... در تحقیق مزبور در تدقیق مفهوم برنامه ریزی مشارکتی و مشخص کردن مرز آن با مفاهیم مشابه، از جمله مشارکت عمومی و مشاوره عمومی تأکید شده است. این تحقیق معتقد است آن چه تا کنون وجود داشته، مشارکت عمومی بوده است و نه برنامه ریزی مشارکتی (Habibi and, 2005:20) Saeedi Rezvani رویکرد برنامه ریزی مشارکتی ایجاب میکند که نقش تمام عوامل و نیروهای معاصر در حیات شهری مورد توجه و ارزیابی قرار گیرد و به نحوی دخالت

آنها در حال و آینده ی شهری به درستی در نظر گرفته شود.

بعد از شکست طرحهای توسعه در دهه ۱۹۵۰ و ۱۹۶۰ نظریه مشارکتی و مشارکت شهروندی مطرح شد و هم زمان با آن نظریه‌هایی در زمینه شهرسازی مشارکتی توسط اشخاص مختلف مطرح گردید.

دخالت دادن در سازمان مشارکتی در طیفی گسترده از فعالیت‌هایی رخ می‌دهد که از عملیاتی تا راهبردی در نوسان است. سازمان مشارکتی، به حق، انواعی از افراد ذینفع را در امور دخالت می‌دهد و افراد در هر وظیفه‌ای به دنبال این هستند که تأثیر خوبی بر جای بگذارند و بر اساس آن مسؤولیت بپذیرند. زمانی یک سازمان می‌تواند به طور واقعی مشارکتی باشد که تمام افراد ذینفع در آن فعالانه در ایجاد بینش، وابستگی به یکدیگر و نظام‌های تخصصی دخل و تصرف داشته باشند تا فعالیت‌ها و کنش‌های آنان مشارکتی شود. بدین‌گونه، مشارکت یک جهان‌بینی است که افراد باید آن را در عمل در پیش‌گیرند و هر فرد مسؤولیت انتخاب خود را به عهده بگیرد تا به اثرگذاری هدفمند و فعال بودن منتهی شود. (Aghazadeh, 2005:81)

۳. ضرورت و اهمیت مشارکت مردمی در بهسازی و نوسازی بافت فرسوده

گسترش سریع جایگاه مشارکت به عنوان مفهوم کلیدی در زمینه‌های اجتماعی، اقتصادی، مدیریتی و... ناشی از دشواری شناسایی و غلبه بر ابعاد گسترده و پیچیدگی‌های مسائل انسانی بوده و حوزه شهرسازی و طراحی شهری از این امر مستثنا نیست. مشارکت در حوزه شهری ناظر بر فرایندهایی است که عموم مردم را در ارتباط با تغییرات شهر دخیل می‌نماید؛ لذا به نظر می‌رسد که استفاده از آن در تمامی جوانب زندگی شهری، یکی از کلیدهای توسعه باشد و انعکاس این امر در حوزه نوسازی بافت فرسوده، به صورت اتکاء به همیاری مردم و استفاده از رویکرد مشارکت جویانه در بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده خواهد بود.

«نوسازی مفهومی صرفاً کالبدی نیست و جنبه‌های مختلف و متنوعی را شامل می‌شود. در نوسازی فعال، محدوده بافت فرسوده با همه ابعاد فرسودگی آن مدنظر بوده... و ضرورت ایجاد تحول در روشها و شیوه‌های اجرایی نمایان می‌شود. به‌گونه‌ای که بهسازی و نوسازی شهری منوط به استفاده ی سرمایه‌ی انسانی و مالی است.» (Motawaf and Khodaei, 2010:136)

در شرایط عادی، نوسازی فرآیندی خودبه‌خودی و تدریجی است که توسط ساکنان صورت می‌گیرد، اما هنگامی که کارایی و کیفیت زندگی در یک محله کاهش می‌یابد محله به تدریج دچار فرسودگی شده و ساکنان دیگر تمایلی به نوسازی محل سکونت خود نشان نمی‌دهند و به تدریج آن محدوده، از چرخه توسعه شهری خارج می‌شود. این محلات و ساکنان آن فاقد توان مالی نوسازی ابنیه هستند. همچنین قیمت املاک و اراضی کاهش یافته و امکان حضور بخش خصوصی به عنوان سرمایه‌گذار نیز از بین می‌رود. بسیاری از بافت‌های داخل هسته قدیمی شهر، به تدریج کارکرد و حیات اجتماعی - اقتصادی خود را از دست داده و در نهایت با از بین رفتن شرایط مناسب کالبدی، ساکنین قدیمی آنها نیز به مناطق دیگر رفته و به جای آنها ساکنین جدیدی با ویژگی‌های اجتماعی - اقتصادی متفاوت، در این نواحی ساکن شده‌اند. ساکنین جدید باعث وخیم تر شدن وضعیت مکان زیستی خود شده‌اند. (Haji Ali Akbari et al, 2008:2)

بافت‌های فرسوده، زمانی احیای می‌شوند که زمینه‌های رشد مداوم آنها فراهم شود و قدرت خودترمیمی به آنها بازگردد. این مهم، از طریق توجه به تمامی ابعاد فرسودگی و آسیب‌شناسی بافت در تمام این زمینه‌هاست (Abbaszadegan and Roosta, 2008:13)

بنابراین از آنجا که بکارگیری سرمایه مالی و انسانی برای نوسازی شهری ضروری است، کلیدی‌ترین نکته‌ای که لزوم مشارکتی بودن واقعی فرآیند را تبیین میکند در آن است که این قدرت خودترمیمی تنها در صورتی به بافت باز می‌گردد که ساکنین بافت بخشی از فرآیند احیا و در نتیجه بخشی از فرآیند مقابله در برابر فرسوده شدن آتی باشند.

۴. فرآیند نوسازی مشارکتی

دیوید دریسکل^۴ در اثر خود «شهرهایی بهتر همراه با کودکان و نوجوانان، راهنمایی برای مشارکت» که توسط یونسکو به چاپ رسیده، مباحثی در رابطه با مشارکت و انواع آن طرح می‌کند. وی معتقد است، مشارکت به سه اعتقاد ذیل مبتنی است:

الف: توسعه در وهله اول و پیش از همه، باید به نفع ساکنان محلی باشد.

ب: مردمی که در محدوده‌ی مورد برنامه‌ریزی زندگی می‌کنند، دقیق‌ترین اطلاعات را در آن محدوده و موضوعات مرتبط با آن دارند.

شماره ۱-۶
بهار ۱۳۹۵

فصلنامه
علمی-پژوهشی

نقش
جهان

نمودار شماره ۱: مدل الگوی مشارکت ساکنین در محله . (Andalib, 2010:382)

نتایج و فرآیند برنامه‌ریزی‌ها می‌باشد تفاوت زیادی وجود دارد. (Ziari, Pahiz and Mahdnejad, 2009:212)

ضرابی و فریدتهرانی (2009) ضمن بررسی مدل‌های فرآیند مشارکتی در اندیشه‌های مختلف، مدل هفت مرحله‌ای همکاری پایدار و مدل فرآیند طراحی شهری بحرینی را ادغام کرده‌اند که به صورت کلی بر سه مرحله پیش طراحی، طراحی و اجرا تأکید دارد. (Zarabi and, 2009:43) (Farid Tehrani)

از سوی دیگر صالحی امیری (2010:445) به این نکته اشاره دارد که مشارکت چهار سطح دارد و پایین‌ترین سطح مشارکت در تأمین نیروی کار و بالاترین سطح مشارکت در تصمیم‌گیری است. به طور کلی مشارکت مردم در طرحها عبارتند از:

الف: مشارکت در برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری

ب: مشارکت در اجرای طرحها

ج: مشارکت در بهره‌برداری

د: مشارکت در ارزشیابی

همچنین منطق گام به گام LUDA، مجموعه اصولی می‌باشند که برای فرآیند نوسازی و احیا بافت بزرگ مقیاس تدوین شده و عملیاتی شده‌اند:

الف: تشخیص^۵: مشخص کردن سطح و دامنه‌ی محرومیت، فقر و حذف شدگی اجتماعی که در پس منطقه بزرگ مقیاس و آشفته‌ی شهری که آن را LUDA^۶ می‌نامیم وجود دارد.

ب: چشم‌اندازسازی: درگیر کردن و مشارکت دادن افراد و گروههای ذی‌نفوذ در یک چشم‌انداز رها از اضطراب‌ها در آینده.

پ: مردمی‌که بیشترین تأثیرات را از تصمیمات می‌پذیرند، سهم بیشتری برای مشارکت در روند تصمیم‌گیری دارند. (Habibi And Saeedi Rezvani, 2005:18)

نکته‌ی مهم در اینجا، توجه به حلقه‌ی ارتباطی رویکرد فرآیندی به نوسازی و رویکرد مشارکتی، از طریق بازگشت قدرت خودترمیمی در همه ابعاد به بافت فرسوده است:

به عبارت دیگر، در چارچوب مفهوم مشارکت باید دو طرف (مردم و مدیریت) به سمت یکدیگر حرکت نمایند. در صورتی که یک طرف ثابت و طرف دیگر از او تبعیت کند، مشارکت ناقص و به سرانجام موفق خود نمی‌رسد... در صورتی که دستگاه مدیریت بخشی از اختیارات خود را به مردم واگذار کند، مشارکت جنبه عملی پیدا خواهد کرد. علت اصلی شکست نوسازی در ایران، عدم مشارکت مردم در برنامه‌ها و طرح‌ها بوده است. (Andalib, 2010:381)

با توجه به ماهیت طرح‌ها به نسبت میزان دخالت دادن شهروندان در روند تهیه و اجرای طرح‌ها، شهروندان در برابر آن واکنش‌های متفاوتی خواهند داشت. رفتارهای مردم در فرآیند نوسازی مشارکتی را میتوان بر اساس نمودار زیر ارزیابی و تحلیل نمود.

در صورتیکه هیچ‌گونه اقدام حمایتی از سوی دولت و شهرداری‌ها در پشتیبانی نوسازی از مردم صورت نگیرد و مردم انگیزه‌های حضورشان در این امر را تحقق یافته نبینند، هیچ مشارکتی وجود نخواهد داشت و رفتار بی‌تفاوتی نسبت به پروژه‌ها از خود نشان می‌دهند.

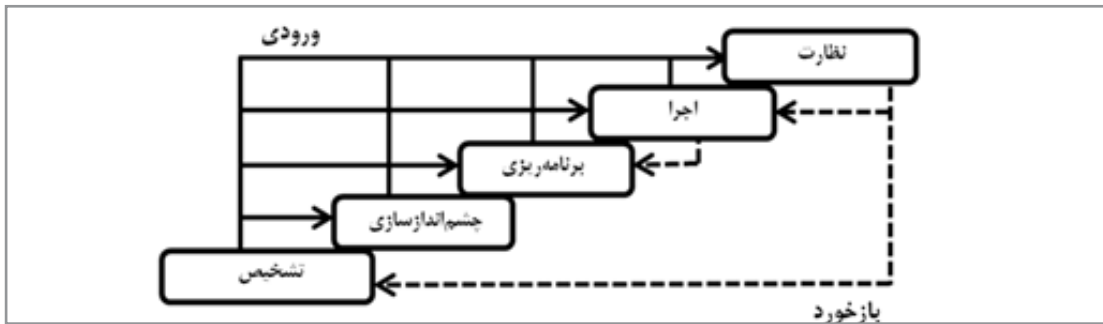
اگر اقدامات حمایتی از طرف دولت و شهرداری‌ها بصورت نسبی تحقق یابد، ولی به انگیزه‌های مردم از جمله اقتصادی توجه نشود مردم نوعی وابستگی و متکی بودن به دولت در رفتار خود نشان خواهند داد.

اگر مردم خواسته‌ها و انگیزه‌های خود را در نوسازی، تحقق یافته ببینند ولی شهرداری اقدامات لازم را انجام ندهد موجب اعتراض مردم خواهد شد.

اگر دولت اقدامات حمایتی خود را انجام دهد و از سوی دیگر مردم خواسته‌ها و انگیزه‌های حضورشان را تحقق یافته ببینند، مشارکت فعال خواهد شد. (Andalib, 2010:383)

۵. سطوح مشارکت شهروندی

مشارکت شهروندان در سطوح مختلف و درجات متفاوت تحقق می‌یابد، به عبارت دیگر بین مشارکت تشریفاتی و ساختگی؛ و مشارکتی که نشانگر قدرت واقعی تأثیر در

نمودار شماره ۲: منطق گام به گام فرآیند نوزایی LUDA منطقه شهری آشفته بزرگ مقیاس. (Deakin, 2009:101)

از وضعیت مشارکت مورد نظر است. در پلکان سوم بحث آگاهی و اطلاع رسانی قرار دارد این قسمت فرآیند آگاه سازی شهروندان میباشد. در پلکان چهارم که مشورت و مشاوره است قبل از اجرا با نظرسنجی از نظرات شهروندان مطلع میشویم ولی اگر جنبه صوری داشته باشد نظرات زیاد جدی قلمداد نمی گردد. (Habibi And, 2005:18)

(Saeedi Rezvani)

ج: برنامه ریزی^۷: تبدیل این چشم انداز آینده و سناریوهای توسعه به برنامه.

د: اجرا^۸: رساندن برنامه به عمل.

ه: نظارت^۹: ارزیابی موفقیت برنامه. (Deakin, 2009:101)

۶. طبقه بندی مشارکت شهروندی بر اساس نردبان های مشارکتی

طیف مشارکت از صفر شروع و با گذشتن از درجات مختلف مشاوره به مشارکت کامل ختم می شود. مشارکت ممکن است از همراهی ذهنی و فکری و ارائه ی صرف یک عقیده در جایی غیر از مرکز ثقل تصمیم گیری شروع و به عضویت در یک گروه کاری که دارای اختیار تصمیم گیری روی مسأله ی خاصی است ختم شود. درجه اعلامی مشارکت به میدان آوردن تمامی توان و سرمایه فیزیکی و مادی شهروند در اجرای طرح های شهری است. به طور کلی اکثر دانشمندان درجات مشارکت را در سه طبقه عدم مشارکت، مشارکت جزئی و مشارکت کامل طبقه بندی کرده اند. (Aeeni et al, 2008:2)

مهم ترین این اندیشمندان را با ترتیب زمانی نظریات آنها مرور می کنیم:

۱-۶-۱- شری ارنشتاین

احتمالاً معروف ترین بررسی مشارکت شهروندی، نردبان مشارکت شهروندی ارنشتاین (1969) است، که مشارکت را از وجه قدرت شهروندان مورد بررسی قرار میدهد. ارنشتاین مشارکت را به عنوان توزیع مجدد قدرت تعریف میکند به گونه ای که امکانی ایجاد شود تا شهروندان بدون قدرت که در حال حاضر از فرآیندهای سیاسی و اقتصادی حذف شده اند؛ درآینده، تمدا در فضا مشمول توجه واقع شوند. (Schlossberg and Shuford, 2005:16)

به نظری در پایین ترین پله هیچ قدرتی برای مشارکت وجود ندارد. در پلکان دوم که بحث آگاهی از فرآیند تصمیم گیری است عمدتاً غیر واقعی است و تنها آگاهی

اصل مهم در این دسته بندی، درجه بندی مفهومی است که از عدم مشارکت تا کامل ترین نوع مشارکت تداوم دارد. بر این اساس میتوان انواع رویکردهای دخالت مردم در پروژه های شهری را بازشناسی نمود:

۱-۶-۱- محرومیت از مشارکت: این مشارکت در واقع مشارکت محسوب نمی شود. بلکه ادعای داشتن مشارکت است. نیت اصلی، تأمین منافع مردم نیست بلکه تأمین منافع کارفرما است. علت اصلی توسل به مشارکت، کسب مشروعیت برای طرح و کاهش مقاومت مردم در مقابل آن و در نتیجه سهولت اجرای طرح است.

۱-۶-۲- مشارکت جزئی: نیت اصلی در این نوع مشارکت تأمین منافع مردم تا جایی است که با منافع دولت و کارفرمایان تضاد پیدا نکند. مردم حق اظهار نظر و مخالفت دارند، اما نمی توانند برای اجرای نظرات خودشان نظارت داشته باشند و اعمال خواسته های خود را پیگیری نمایند. مشارکت ابزاری برای بهبود کیفیت طرح ها قلمداد می شود. جریان اطلاعات، عمدتاً از پایین به بالا بوده و از مشارکت مردم در تأمین اعتبار مالی طرح ها استفاده میشود.

۱-۶-۳- قدرت شهروندی: نیت اصلی، تأمین حداکثر منافع مردم و جلب رضایت عموم است. مشارکت علاوه بر آنکه ابزاری برای بهبود کیفیت طرحها قلمداد میشود، خود به عنوان هدفی در جهت رشد فکری، اجتماعی و مدنی شهروندان است. شهروندان در تصمیم گیری و هدفگذاری مشارکت نموده، علاوه بر آن حق اظهار نظر،

اعتراض و مخالفت با طرح، همچنین توانایی نظارت بر اجرای خواسته هایشان را نیز دارند. (Habibi, 2005:24) (And Maghsoudi

۶-۲- ویدرمن و فمرز (1993)، نردبان دیگری ارائه میدهند که در آن مشارکت شهروندی طیفی از آموزش عمومی با تاثیرگذاری کم بر تصمیم سازی- تا مشارکت عمومی در پروسه تصمیم گیری نهایی را در برمیگیرد. تفاوت این نظریه با نظریه ارنشتاین در تمرکز و هم سنگی این نظریه با برداشتهای موجود از مشارکت عمومی است که در سازمانها و مراکز حکومتی بزرگ یافت می شود. در چنین محیطهایی، مشارکت معمولاً یکی از ملزومات فرایند تصمیم سازی است، اگرچه آنچه که عموم، یا مشارکت مردمی را ایجاد میکند، عموماً تعریف نشده است. (Wiedemann and Schlossberg and Shuford; 2005:17) Femers. (1993)

۶-۳- دورسی و همکاران (1994)، مثل ویدرمن و فمرز، چارچوبی برای درگیری عموم مردم ایجاد میکنند که در امتداد طیفی از اطلاع رسانی به مردم تا برخی حالات درگیری و مشارکت مداوم بین مردم و تصمیم سازان ادامه می یابد. رویکرد دورسی بطور موازی با گامهای رایج فرایندهای برنامه ریزی حرکت میکند. گامهای موجود در این طیف؛ در طول فرآیند، از یک تبلیغ کلی درباره یک موضوع، تا مجموعه مداخله پذیرتری از فعالیتها ارتقا می یابند.

به نظر دورسی، طبیعت مشارکت مردمی می تواند در گذر زمان، با یک فرایند تصمیم گیری ساده تغییر کند؛ همچنین برخی رویکردهای مشارکت عمومی ممکن است زیبایی مسیرهای پیاده را با معیارهای زیر می سنجدند:

۷. ارزیابی میزان مشارکتی بودن طرح ویژه نوسازی محله خوب بخت

۷-۱- معرفی اجمالی طرح ویژه نوسازی محله ی شهید خوب بخت

حاجی علی اکبری و همکاران (2008) در مقاله ای با ارائه نمونه طرح محله خوب بخت بر اینکه نوسازی امری اجتماعی است و مهمترین ابزار تحقق آن، از طریق اعتماد سازی نزد مردم به وسیله اقدامات تبلیغی و ترویجی امکان بروز پیدا می کند؛ تأکید کرده اند. همچنین اشاره میکنند: لازم است که مردم به عنوان بازیگران اصلی، در تمام مراحل کار، حضور فعال داشته و خود این حضور را باور داشته باشند. بنابراین نوسازی در کلیه مراحل، اقدامی است دوسویه و تعاملی که از طریق تفاهم دولت (مرکزی و محلی) و ملت در خصوص ضرورت و نحوه ی اجرای آن صورت گیرد.

در ادامه به ابهام و ناکارآمدی پیشنهادهای طرح های جامع در خصوص نوسازی بافت های فرسوده شهری (به علت نیاز به تدقیق) و ناکارآمدی رویکردهای رایج در طرح تفصیلی (با توجه به دلایلی از قبیل مشارکتی نبودن این

	ارنشتاین (۱۹۶۹)	ویدرمن و فمرز (۱۹۹۳)	دورسی و همکاران (۱۹۹۴)	پیمبرت و پرتی و چمبرز (۱۹۹۳)	UNDP (۱۹۹۷)	کاتر (۱۹۹۸)
افزایش مشارکت یا کنترل شهروندی	* درجه قدرت شهروندی - کنترل شهروندی - قدرت واگذار شده - شریک بودن * درجات مشارکت جزئی - تسکین بخشی - مشاوره کردن - اطلاع رسانی * درجات غیر مشارکتی - درمان - دستکاری	* مشارکت عمومی در تصمیم گیری نهایی * مشارکت عمومی در ارزیابی ریسکها و پیشنهاد راه حل * مشارکت عمومی در تعریف بازیگران و مشخص کردن انگیزه ها * حق عمومی اعتراض * اطلاع رسانی به عموم * حق مردم برای اطلاع داشتن	* درگیری و مشارکت مدام * جستجو کردن اجماع * جستجو کردن ایده ها و مشورتها * تعریف کردن مسایل * جمع آوری اطلاعات و چشم اندازها * آموزش دادن * اطلاع رسانی	* بسیج / مشارکت فعال * مشارکت تعاملی * مشارکت کارکردی * مشارکت با انگیزه و مشوق های مادی * مشارکت از طریق مشاوره * مشارکت در دادن اطلاعات * مشارکت منفعل	* مدیریت خودکار * شراکت * سهیم شدن در ریسک * تصمیم سازی * ایجاد وفاق * مشاوره: * اطلاعات * دستکاری	* رهبران: - تحلیل / پیشگیری - پیگیری قانونی - واسطه گری - برنامه ریزی مشترک * عموم مردم - رایزنی - بازخورد اطلاعات - آموزش

UNDP(۱۹۹۷)	دورسی و همکاران (۱۹۹۴)	پیمبرت و پرتی (۱۹۹۵) پرتی و چمبرز(۱۹۹۳)	ارنشتاین (۱۹۶۹)
مدیریت خودکار * تعامل ذی نفعان در فرآیندهای یادگیری، که رفاه و سلامت همه آنها را به حداکثر میرساند	تعاملات همزمان * جهت درگیر کردن و شامل نمودن مداوم و همیشگی شهروندان در تصمیم سازی	بسیج خودکار/ مشارکت فعال * ابتکارات مستقل جهت تغییر سیستم * ممکن است توزیع کنونی قدرت و ثروت را مورد چالش قرار دهد یا ندهد.	کنترل شهروندی (کنترل شهروندی) * شهروندان قدرت کامل برنامه ریزی تصمیم گیری و مدیریت
شراکت * مبادله میان افراد مساوی (از نظر تناسب احترام و جایگاه) جهت رسیدن به یک هدف مشترک و متقابل	اجماع و توافق عمومی * معین کردن حوزه های نظرات مشترک و حوزه های واگرایی * بررسی انتخابها و رسیدن به بهترین پیشنهاد برای عمل	مشارکت تعاملی * ایجاد گروه های محلی جدید یا قوی کردن گروه های موجود که کنترل تصمیم گیری های محلی را بدست بگیرند. * فرآیندهای آموزشی سیسماتیک و سازمان یافته	قدرت واگذار شده (کنترل شهروندی) * به شهروندان برخی قدرت های تصمیم گیری داده شده است. شهروندان مسئول و پاسخگو محسوب می شوند.
سهیم شدن در ریسک * از محدوده تصمیم فراتر رفته، نتایج و تاثیرات آنها را در برمیگیرد. * مسئولیت پذیری و پاسخگویی عنصر پایه ای این سطح تلقی می شود	تست کردن ایده ها و رایزنی و مشورت * درباره گزینه های موجود، عطف به یک سیاست یا تصمیم یا درخواست گزینه های اضافه	مشارکت کارکردی * مردم جهت دستیابی به اهداف از پیش مشخص، دست به مشارکت میزنند. * درگیر شدن مردم، پس از آنکه تصمیم گیریهای کلان صورت گرفته اتفاق می افتد.	شریک بودن (کنترل شهروندی) * مشارکت کنندگان را قادر به چانه زنی و درگیر شدن در مبادلات با صاحبان قدرت سنتی میکند. * برنامه ریزی و تصمیم گیری مشترک.
تصمیم سازی * عمل بر اساس اجرا از طریق تصمیمات جمعی * مسئولیت تقسیم شده در برابر نتایج	درگیر کردن عموم * در تعریف موضوعات مرتبط با یک حوزه سیاستگذاری	مشارکت با انگیزه و مشوقهای مادی * تامین منابع توسط مردم، مثلا نیروی کار، در برابر غذا، پول یا دیگر انگیزه های مادی * مردم هیچ سهمی در ادامه دادن فعالیتها، پس از پایان مشوقها ندارند	تسکین بخشی (مشارکت جزئی) * مشارکت کنندگان اجازه مشورت دادن دارند اما هیچ حقی برای تصمیم گرفتن ندارند.
اطلاعات: * مطلع کردن شهروندان از حقوق، مسئولیتها و گزینه های انتخابیشان * تاکید بر ارتباط یکسویه یا کانالها	آموزش دادن عموم * درباره پیش زمینه یک تصمیم یا سیاست، درباره گزینه ها و نقاط مثبت و منفی آنها	مشارکت منفعل * اطلاع رسانی به مردم، درباره آنچه که اتفاق افتاده یا اتفاق خواهد افتاد. * اعلان یکطرفه از سوی مجریان	درمان (غیر مشارکتی) * درمان کردن مشارکت کنندگان * مجبور کردن یا قانع کردن مشارکت کنندگان جهت پذیرش ارزشهای صاحبان قدرت
دستکاری * لزوما غیر مشارکتی * مشارکت، به عنوان فرصتی برای تلقین کردن و آموزش دادن استفاده می شود.	اطلاع رسانی * به عموم درباره اقدامات حکومت و فرآیند تصمیم سازی آن	دستکاری (غیر مشارکتی) * آموزش دادن مشارکت کنندگان * حمایت فنی مهندسی * ارتباطات عمومی	

جدول شماره ۲: جدول برقرار کننده رابطه ابزارهای مشارکتی و سطوح مشارکت که جهت استفاده برای تحلیل میزان مشارکتی بودن یک پروژه نوسازی بافت فرسوده مورد استفاده قرار میگیرد. ماخذ: نگارنده. براساس (James and Blamey; 20-1999; 21-17; Schlossberg and Shuford; 2005: 16; Pimbert and Pretty; 2006: 4; Seaba; 1995: 21)

طرح ها، مقیاس آنها که امکان پرداخت کیفی به فضاها را نمی دهد، فقدان انعطاف پذیری و عدم انطباق آنها با واقعیت های اجرایی و ... میپردازد و نیاز به تولید سند جدیدی در این حوزه را با پیشنهاد سازمان نوسازی شهر تهران، در خصوص سند «طرح ویژه نوسازی» پاسخ می گوید. طرح ویژه نوسازی، بسته نرم افزاری مداخله در بافت فرسوده است که در چارچوب سیاست های طرح جامع تهیه می شود و ارقام و سرانه های آن، در چارچوب طرح بالادست توسط ارگان های قانونی تصویب می شوند.

بنابراین طرح ویژه نوسازی محله شهید خوب بخت برای بار اول به صورت یک فرآیند نوسازی مشارکتی به عنوان یک الگوی نوسازی برای نمونه های آتی انجام می شود.

سپس این گزارش سه سطح از قابلیت اجرای نوسازی، تحت عناوین نوسازی متمرکز، نیمه متمرکز و غیرمتمرکز را معرفی میکند که طرح نوسازی محله شهید خوب بخت به سطح دوم از اقدامات یعنی نوسازی نیمه متمرکز می پردازد. (Haji ali Akbari et al, 2008:4)

نوسازی نیمه متمرکز به معنی ایجاد بستر مناسب، در نظر گرفتن یارانه های لازم، تسهیلگری و اتخاذ سیاست های تشویقی برای ساکنان یک محله به منظور ایجاد انگیزه های لازم جهت اجرای طرح تجمیع توسط ساکنان می باشد. مهم ترین ویژگی های این روش شامل تجمیع پلاک های ریزدانه و نوسازی حوزه های سکونتی توسط ساکنان کنونی محدوده می باشد. بخش خصوصی به عنوان سرمایه گذار، در اجرای طرح، مشارکت می کند. بخش عمومی (شهرداری)، مدیریت و هدایت نوسازی را برعهده دارد. (Haji ali akbari et al, 2008:6; The Website of Decaying Urban Areas (2012)

۲-۷- میزان مشارکتی بودن در هر مرحله از فرآیند

در طرح ویژه نوسازی محله ی خوب بخت - که در جدول شماره ۴ مورد بررسی قرار گرفته است -، مشارکت در پنج پله سوم تا هفتم نمودار دیده می شود. یعنی مشارکت در محله خوب بخت - به زبان مراحل مشارکت ارنشتاین - در دو سطح مشارکت شهروندی و مشارکت جزئی به وقوع پیوسته است. مشارکت در مراحل تشخیص و چشم اندازپردازی، بیشتر در سطح مشارکت جزئی انجام شده اند که ممکن است این امر، تا حد زیادی به علت ماهیت تخصصی موضوع باشد. مشارکت در مرحله برنامه ریزی، عمدتاً در سطح مشارکت شهروندی و در پله های پنجم و

ششم، انجام شده است. مشارکت در اجرا و پیاده سازی در پله های چهارم تا هفتم و به صورت محدودتر از مشارکت در برنامه ریزی انجام شده. در نهایت مشارکت در مرحله نظارت مورد توجه قرار نگرفته و در اینجا بنابر تشکیل گروه های مردمی و فنی در محله، مشارکت در سطح مشارکت تعاملی در پله پنجم رنگ گذاری شده است. همچنین بیشترین میزان مشارکت در مرحله برنامه ریزی اتفاق افتاده است.

توجه بیشتر به نظارت مشارکتی و جایگاه آن در فرآیند نوسازی مشارکتی، از طریق پیش بینی ابزار و موقعیتهای وقوع آن؛ لازم و ضروری به نظر میرسد. یعنی به عبارت دیگر ساکنان بافت در نظارت بر ابعاد گوناگون محله خود مسؤول و سهیم بوده و نسبت به تشخیص مشکل و اقدام به درمان آن حساس باشند. در نتیجه، در صورت تکمیل؛ این فرآیند مشارکتی باید بتواند چرخه نوسازی مداوم محله و جلوگیری بنیادین از تولید بافت فرسوده را حفظ نماید.

مشارکت در مرحله تشخیص ^{۲۴}	
مشارکت در چشم انداز سازی ^{۲۵}	
مشارکت در تهیه برنامه ^{۲۶}	
مشارکت در اجرا و پیاده سازی ^{۲۷}	

جدول شماره ۳: راهنمای رنگ و هاشور در جدول برای مراحل فرآیند میبشاد. (اصول فرآیند LUDA در بخش فرآیند مشارکت شهروندی تشریح شده است.)

۷-۳- درصد مشارکتی بودن کلی "طرح ویژه نوسازی محله شهید خوب بخت":
برای هر یک از سطوح مشارکت در نردبانهای مشارکتی، ضریب اهمیت در نظر گرفته می شود:

سطح مشارکت	میزان اهمیت مولفه مشارکتی
کنترل شهروندی	ضریب اهمیت ۶
کنترل شهروندی (واگذاری قدرت)	ضریب اهمیت ۵
کنترل شهروندی (شریک بودن)	ضریب اهمیت ۴
مشارکت جزئی (تسکین بخشی)	ضریب اهمیت ۳
مشارکت جزئی (مشاوره کردن)	ضریب اهمیت ۲
مشارکت جزئی (اطلاع رسانی)	ضریب اهمیت ۱
غیر مشارکتی (درمان)	ضریب اهمیت ۱-
غیر مشارکتی (دستکاری)	ضریب اهمیت ۲-

جدول شماره ۵: ضریب اهمیت سطوح مشارکتی، ترسیم توسط نگارنده

	ارنشتاین ۱۹۶۹	پیمرت و پرتی ۱۹۹۵ / پرتی و چمبرز ۱۹۹۳	دورسی و همکاران ۱۹۹۴	UNDP (۱۹۹۷)
کنترل شهروندی	کنترل شهروندی (کنترل شهروندی) * شهروندان قدرت کامل برنامه ریزی تصمیم گیری و مدیریت دارند	بسیج خودکار / مشارکت فعال * ابتکارات مستقل جهت تغییر سیستم * ممکن است توزیع کنونی قدرت و ثروت را مورد چالش قرار دهد یا ندهد.	تعاملات همزمان * جهت درگیر کردن و شامل نمودن مداوم و همیشگی شهروندان در تصمیم سازی	مدیریت خودکار * تعامل ذی نفعان در فرآیندهای یادگیری، که رفاه و سلامت همه آنها را به حداکثر میرساند
کنترل شهروندی	قدرت واگذار شده (کنترل شهروندی) * به شهروندان برخی قدرتهای تصمیم گیری داده شده است. شهروندان مسئول و پاسخگو محسوب می شوند.	مشارکت تعاملی * ایجاد گروههای محلی جدید با قوی کردن گروههای موجود که کنترل تصمیم گیریهای محلی را بدست بگیرند. * فرآیندهای آموزشی سیستماتیک و سازمان یافته	اجماع و توافق عمومی * معین کردن حوزه های نظرات مشترک و حوزه های واگرایی * بررسی انتخاباتها و رسیدن به بهترین پیشنهاد برای عمل	شراکت * مبادله میان افراد مساوی (از نظر تناسب احترام و جایگاه) جهت رسیدن به یک هدف مشترک و متقابل
کنترل شهروندی	شریک بودن (کنترل شهروندی) * مشارکت کنندگان را قادر به چانه زنی و درگیر شدن در مبادلات با صاحبان قدرت سنتی میکند. * برنامه ریزی و تصمیم گیری مشترک.	مشارکت کارکردی * مردم جهت دستیابی به اهداف از پیش مشخص، دست به مشارکت میزنند. * درگیر شدن مردم، پس از آنکه تصمیم گیریهای کلان صورت گرفته اتفاق می افتد.	تست کردن ایده ها و رایزنی و مشورت * درباره گزینه های موجود، عطف به یک سیاست یا تصمیم یا درخواست گزینه های اضافه	سهیم شدن در ریسک * از محدوده تصمیم فراتر رفته، نتایج و تأثیرات آنها را در برمیگیرد. * مسئولیت پذیری و پاسخگویی عنصر پایه ای این سطح تلقی می شود
مشارکت جزئی	تسکین بخشی (مشارکت جزئی) * مشارکت کنندگان اجازه مشورت دادن دارند اما هیچ حقی برای تصمیم گرفتن ندارند.	مشارکت با انگیزه و مشوقهای مادی * تأمین منابع توسط مردم، مثلا نیروی کار، در برابر غذا، پول یا دیگر انگیزه های مادی * مردم هیچ سهمی در ادامه دادن فعالیتها، پس از پایان مشوقها ندارند	درگیر کردن عموم * در تعریف موضوعات مرتبط با یک حوزه سیاستگذاری	تصمیم سازی * عمل بر اساس اجرا از طریق تصمیمات جمعی * مسئولیت تقسیم شده در برابر نتایج
مشارکت جزئی	مشاوره کردن (مشارکت جزئی) * مشارکت کنندگان می توانند نگرانیها و نظرات خود را ابراز کنند اما هیچ تضمینی نیست که داده آنها مورد توجه واقع شود	مشارکت از طریق مشاوره * نمایندگان بیرونی، دیدگاهها را میشوند اما هم مشکلات و هم را تعریف میکنند و ممکن است این تعاریف را تحت تأثیر پاسخها و بازتاب نظری مردم انجام دهند * سهیم در تصمیم سازی نمی شوند	مشاوره با عموم * جهت گرفتن بازخورد آنها نسبت به یک پیشنهاد	ایجاد توافق * ذی نفعان، برای رسیدن به موقعیتهای چانه زنی قابل تحمل برای کل گروه، به تعامل با یکدیگر می پردازند * افراد و گروههای آسیب پذیر، تمایل به ساکت ماندن یا پذیرفتن منفعلانه دارند.
مشارکت جزئی	اطلاع رسانی (مشارکت جزئی) * مطلع کردن شهروندان از حقوق، مسئولیتها و گزینه های انتخابیشان * جریان یکسویه اطلاعات	مشارکت در دادن اطلاعات: * مردم، به سوالات پژوهشگران و مدیران، از طریق پرسشنامه، پیمایش یا رویکردهای مشابه پاسخ میدهند. * هیچ فرصتی برای تحت تأثیر قرار دادن اقدامات داده نمی شود.	جمع آوری اطلاعات و چشم اندازها * جهت تکمیل بقیه منابع اطلاعاتی در یک سیاستگذاری یا تصمیم گیری	مشاوره: * ارتباط دو سویه * فرصت بیان پیشنهادات و نگرانیها بدون هیچگونه تضمین و اطمینان از چگونگی مورد استفاده قرار گرفتن داده های مردمی یا اساسا مورد استفاده قرار گرفتن آنها
غیر مشارکتی	درمان (غیر مشارکتی) * درمان کردن مشارکت کنندگان * مجبور کردن یا قانع کردن مشارکت کنندگان جهت پذیرش ارزشهای صاحبان قدرت	مشارکت منفعل * اطلاع رسانی به مردم، درباره آنچه که اتفاق افتاده یا اتفاق خواهد افتاد. * اعلان یکطرفه از سوی مجریان	آموزش دادن عموم * درباره پیش زمینه یک تصمیم یا سیاست، درباره گزینه ها و نقاط مثبت و منفی آنها	اطلاعات: * مطلع کردن شهروندان از حقوق، مسئولیتها و گزینه های انتخابیشان * تأکید بر ارتباط یکسویه یا کانالها
غیر مشارکتی	دستکاری (غیر مشارکتی) * آموزش دادن مشارکت کنندگان * حمایت فنی مهندسی * ارتباطات عمومی		اطلاع رسانی * به عموم درباره اقدامات حکومت و فرآیند تصمیم سازی آن	دستکاری * لزوما غیر مشارکتی * مشارکت، به عنوان فرصتی برای تلقین کردن و آموزش دادن استفاده می شود.

سپس جدول ضریب اهمیت‌ها- جدول شماره ۵- را در جدول شماره ۴ تاثیر می‌دهیم:

سطح مشارکت	میزان مشارکتی بودن نمونه موردی در هر سطح	درصد میزان مشارکتی بودن نمونه موردی در هر سطح
کنترل شهروندی	۰	۶۰
کنترل شهروندی (واگذاری قدرت)	۵	۵*۱۰۰
کنترل شهروندی (شریک بودن)	۴	۴*۱۰۰
مشارکت جزئی (تسکین بخشی)	۲/۲۵	۳*۷۵
مشارکت جزئی (مشاوره کردن)	۱/۵	۳*۷۵
مشارکت جزئی (اطلاع رسانی)	۱	۱*۱۰۰
غیرمشارکتی (درمان)	۱۳/۷۵	۱۳۷۵

جدول شماره ۶: میزان مشارکتی بودن در هر سطح مشارکتی. ترسیم توسط نگارنده.

که عبارتست از درصد مشارکتی بودن طرح $X = ۶۵/۴$

میزان مشارکتی بودن "طرح ویژه نوسازی شهید خوب‌بخت" بر اساس جدول پیشنهادی این پژوهش ۶۵/۴ درصد ارزیابی می‌شود.

$$۱۳,۷۵/۲۱ = -X/۱۰۰$$

سطح مشارکت	میزان مشارکتی نبودن نمونه موردی در هر سطح	درصد میزان مشارکتی نبودن نمونه موردی در هر سطح
غیرمشارکتی-درمان	۰	۰
غیرمشارکتی-دستکاری	۰	۰
مجموع	۰	۰

جدول شماره ۷: میزان مشارکتی نبودن «طرح ویژه نوسازی شهید خوب‌بخت». ترسیم توسط نگارنده.

میزان مشارکتی نبودن یا مشارکت عوام فریبانه «طرح ویژه نوسازی شهید خوب‌بخت» بر اساس جدول پیشنهادی این پژوهش صفر درصد ارزیابی می‌شود.

در نتیجه چون میزان مشارکتی نبودن طرح مساوی با صفر است، اختلاف میزان مشارکتی بودن طرح از مشارکتی نبودن آن، مساوی با همان میزان مشارکتی بودن قبلی

میباشد. بنابراین میزان مشارکت کلی نیز ۶۵/۴ درصد ارزیابی می‌شود.

نتیجه گیری

در نمونه «طرح ویژه نوسازی محله شهید خوب‌بخت» بیشترین میزان مشارکت در مرحله برنامه ریزی اتفاق افتاده است که عمدتاً در سطح مشارکت شهروندی و در پله های پنجم و ششم نردبان مشارکتی ارزیابی می‌شود. در بررسی صرفاً نظری این طرح مشخص گردید که مشارکت در اجرا و پیاده سازی نیز به صورت محدودتر و در پله های چهارم تا هفتم نردبان مشارکتی انجام شده است. در نهایت بر اساس گزارشات و مقالات موجود که به آنها اشاره شد، به نظر می‌رسد که مشارکت در مرحله نظارت مورد توجه قرار نگرفته و توجه بیشتر به نظارت مشارکتی و جایگاه آن در فرآیند نوسازی مشارکتی، از طریق پیش بینی ابزار و موقعیتهای وقوع آن؛ لازم و ضروری به نظر می‌رسد؛ به عبارت دیگر ساکنان بافت در نظارت بر ابعاد گوناگون محله خود مسؤول و سهیم بوده و نسبت به تشخیص مشکل و اقدام به درمان آن حساس باشند. در نتیجه، در صورت تکمیل، این فرآیند مشارکتی باید بتواند چرخه نوسازی مداوم محله و جلوگیری بنیادین از تولید بافت فرسوده را حفظ نماید. همچنین میزان مشارکت کلی ۶۵/۴ درصد ارزیابی و میزان مشارکتی نبودن یا مشارکت عوام فریبانه، صفر درصد ارزیابی می‌شود.

پی نوشت ها

- ۱- Large Urban Distressed Areas
- ۲- The Step-Wise-Logic of the LUDARegeneration Process
- ۳- Participation
- ۴- David C. Driskell
- ۵- DIAGNOSIS
- ۶- Large Urban Distressed Areas
- ۷- PROGRAMMING
- ۸- IMPLEMENTATION
- ۹- MONITORING
- ۱۰- The Step-Wise-Logic of the LUDARegeneration Process
- ۱۱- Nonparticipation: Therapy, Manipulation.
- ۱۲- Tokenism: Placation, Consultation, Informing.
- ۱۳- Citizen Power: Citizen Control Delegated Power, Partnership.
- ۱۴- Wiedemann and Femers public

- raz.ir/shares/amoozesh/amoozesh-adm/maghalat baft farsodeh/baft farsode 6.pdf.
- Aghazadeh, Hossein. (2005) "From Valuable Participation, to Pointless Participation." Social Sciences Monthly Book Review, no. 15.
- Alavi Tabar, Alireza. (2001) The Pattern of Citizen Participation in Urban Management. Tehran, IRAN: The Organization of country's municipalities.
- Andalib, Alireza. (2006) A New Approach to Strategies And Policies of Regeneration of Decaying Urban Areas in Tehran. Tehran, IRAN: Urban Renovation Organization of Tehran.
- Andalib, Alireza. (2010) The Foundations of Urban Regeneration: A New Approach to Decaying Urban Areas. Tehran, IRAN: Azarakhsh.
- Arnstein, SR. (1969) "A Ladder of Citizen Participation." Journal of the American Planning Association 24-216 :(35) 4. www.planning.org/pas/memo/2007/mar/pdf/JAPA35No4.pdf.
- Ayeeni, Mohammad, Ebrahim Jamshidzadeh, Mohammadreza Mehmandoost, and Hossein Goudarzi. (2008) "Attracting Pubic Participation in Redevelopment of Decaying Urban Fabric." In The First Conference of Redevelopment and Renewal of Decaying Urban Fabric, Mashahd, Iran December 2008. <http://www.eshiraz.ir/shares/amoozesh/amoozesh-adm/maghalat baft farsodeh/baft farsode 64.pdf>.
- Connor, D. M. (1988) "A New Ladder of Citizen Participation." National Civic Review 3 57-249 :(77).
- Deakin, Mark. (2009) "A Community-Based Approach to Sustainable Urban Regeneration." Journal of Urban Technology 1) 16). www.suregen.co.uk/documents/articles/CJUT_A_409208.pdf.

۱۵-Self mobilisation

۱۶-People participate by forming groups to meet predetermined objectives related to the project, which can involve the development or promotion of externally initiated social organization. Such involvement does not tend to be at early stages of project cycles or planning, but rather after major decisions have been made. These institutions tend to be dependent on external initiators and facilitators, but may become self-dependent.

۱۸-Resolution

۱۹-Litigation

۲۰-Mediation

۲۱-Joint planning

۲۲-Consultation

۲۳-Information feedback

۲۴-Wellbeing

۲۵-On-going interactions

۲۶-Involvement

۲۷-Consensus

۲۸-Common ground

۲۹-divergence

۳۰-tokenism

۳۱-Therapy

۳۲-Cure

۳۳-Manipulation

۳۴-Diagnosis

۳۵-Visioning

۳۶-Programming

۳۷-Implementation

۳۸-Monitoring

فهرست منابع

- Abbaszadegan, Mostafa, and Maryam Roosta. (2008) "Improving The Quality of Urban Spaces in The Process of Renovation And Regeneration of Decaying Urban Areas, Case Study of SABOON-PAZ-KHANEH Neighbourhood." In The 1st Conference of Renewal and Regeneration of Decaying Urban Areas. Mashahd, IRAN. December 2008. Mashahd, IRAN. <http://www.eshi->

- <http://cjp.anu.edu.au/docs/appendix2.pdf>.
- Motawaf, Sharif, and Zahra Khodae. (2010) "Patterns to Bringing Prosperity, Reconstruction And Improvement of The Urban Worn Texture." *QUARTERLY URBAN MANAGEMENT STUDIES* 48-127 :(3) 1.
- Pimbert, Michel P, and Jules N Pretty. (1995) "Parks, People and Professionals: Putting 'Participation' into Protected Area Management." Geneva: UNRISD/IIED/WWF Discussion Paper No 57. www.ibcperu.org/doc/isis/6931.pdf.
- Pretty, J.N., and R. Chambers. (1993) "Towards a Learning Paradigm: New Professionalism and Institutions for Sustainable Agriculture." IDS Discussion Paper DP 334, IDS Brighton. <http://opendocs.ids.ac.uk/opendocs/bitstream/handle/226/123456789/rc19.pdf>.
- Salehi Amiri, Reza. (2010) A Collection of Papers in Urban Planning and Urban Management. Tehran, IRAN: Research Institute for Strategic Studies.
- Schlossberg, Marc A, and Elliot Shuford. (2005) "Delineating 'Public' and 'Participation.'" *PPGIS. URISA Journal* -15 :(2) 16 26. <http://scholarsbank.uoregon.edu/jspui/bitstream/2/1/1343/1794Schlossberg.pdf>.
- Seaba, Natalie. (2006) "Public Participation: Rhetoric or Reality? An Analysis of Planning and Management in the Nanda Devi Biosphere Reserve." University of Manitoba, Canada.
- Management in the Nanda Devi Biosphere Reserve." University of Manitoba, Canada.
- The Website of Decaying Urban Areas. (2012) "The Informatory Website of Decaying Urban Areas and Informal Housings." <http://imbf.ir/new/index.php/>
- UNDP. (1997) "Empowering People: A Guide to Participation." <http://www.fao.org/>
- Dorcey, A., L. Doney, and H. Rueggeberg. (1994) Public Involvement in Government Decision Making: Choosing the Right Model, BC Round Table on the Environment and the Economy, Victoria. <http://scholarsbank.uoregon.edu/jspui/bitstream/2/1/1343/1794Schlossberg.pdf>.
- Dorcey, A. H. J., and British Columbia Round Table on the Environment and the Economy. (1994) Public Involvement in Government Decision Making: Choosing the Right Model: A Report of the B.C. Round Table on the Environment and the Economy. Victoria, B.C.: The Round Table. <http://web.unbc.ca/geography/faculty/greg/publications/BC-EG-all.pdf>.
- Habibi, Mohsen, and Maliheh Maghsoudi. (2005) Urban Restoration: The Difications, Theories, Experiences, Global Statements and Resolutions, and Urban Methods. 2nd Editio. Tehran, IRAN: University of Tehran.
- Habibi, Mohsen, and Hadi Saeedi Rezvani. (2005) "Participatory Urbanism, A Theoretical Study on The Condition of IRAN." *Quarterly Honar-Ha-Ye-Ziba*, no. 24.
- Haji ali akbari, Kaveh, Mahdi Fatemi, Mahmood Pourserajian, and Maryam Lesan. (2008) "Participatory Urban Renewal, Case Study of Shahid KHOOB-BAKHT Neighbourhood." In *The 1st Conference of Renewal and Regenneration of Decaying Urban Areas*. Mashahd, IRAN. December 2008. Mashahd, IRAN. http://www.eshiraz.ir/shares/amoozesh/amoozesh-adm/maghalat/baft_farsodeh/baft_farsodeh_78.pdf.
- James, Rosemary F., and Russell K. Blamey. (1999) "Public Participation in Environmental Decision-Making – Rhetoric to Reality?" In *The 1999 International Symposium on Society and Resource Management*. Brisbane, Australia 10 - 7 July 1999.

Participation/english_web_new/content_en/linked_Pages/UNDP_Guide_to_Participation.htm.

Wiedemann, P. M., and S. Femers. (1993) "Public Participation in Waste Management Decision Making: Analysis and Management of Conflicts." *Journal of Hazardous Materials* 68-355 :(3) 33.

Zarabi, Elmira, and Sayeh Farid Tehrani. (2009) "Participatory Approach In Renovation And Rehabilitation of Deteriorated Urban Fabrics." *ARMANSHAHR* 46-39 :(2) 2.

Ziari, Keramatollah, Faryad Parhiz, and Hafez Mahdnejad. (2009) *The Basics and Techniques in Urban Planning*. Tehran, IRAN: The International University of Chabahar.

شماره ۱-۶
بهار ۱۳۹۵

فصلنامه
علمی-پژوهشی

**نقش
جهان**

کارچوب ارزیابی میزان مشارکتی بودن طرح های نوسازی بافت فرسوده